

škof Nagl odpravil starodavno navado, po kateri se je opravljal v dolinski župniji sv. obhajilo v slovenskem jeziku. Zaradi te nezaupnice je poropotala pokojna tržaška Zarja in čez nekaj časa je isti občinski zbor soglasno uničil to nezaupnico, ako ravno se v dolinski župniji še danes odpravlja sv. obhajilo v latinskem jeziku in še več; zažugalo se je celo, da ne bo petih maš, ako se ne bo pelo v latinskem jeziku.

Dne 4. maja t. l. je isti občinski zbor soglasno sprejel predlog, da se naprosi šolske oblasti, naj se uradno brez razpisa imenuje nadučitelj v Dolini, akoravno bi moralo biti znano, da se glasi 1. odstavek § 6. istrsk. dež. zakona z dne 5. junija 1908, št. 28: „Učiteljska mesta na javnih ljudskih šolah se stalno podeljujejo potom javnega natečaja.“

To dvojje kaže že dovolj očito, da občinski zbor v Dolini slepo potrjuje, kar mu kdo predlaga.

Mi smo že povedali, dokler Šušteršič vodi katerikoli klub, ga ne more podpirati noben slovanski poslanec, ki ima še kaj ljubezni do naroda in njegovega šolstva, a glede istrskih poslancev posebe smo pustili zadnjo besedo „Slovenskemu učiteljskemu društvu“, katerega član je tudi nadučitelj Jereb in ker vemo, da je tudi on izvoljen v občinski zbor le na željo učiteljstva in ker je „Slov. učitelj. društvo“ že objavilo, da bo izredni občni zbor prve dni oktobra t. l.

XXVI. redna velika skupščina „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“

se vrši v nedeljo, dne 10. septembra 1911, ob 11. uri dopoldne v Trzišču na Gorenjskem (v salonu gostilne pri „Bastlju“ gospe Fraučiške Perne, hiš. št. 99).

Vzpored:

1. Nagovor prvomestnika.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo nadzornišтва.
5. Volitev članov v družbeno vodstvo.¹⁾
6. Volitev nadzornišтва (5 članov).²⁾
7. Volitev razsodnišтва (5 članov).³⁾
8. Slučajnosti.

Vodstvo „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“, dne 26. avgusta 1911.

¹⁾ Iz vodstva letos izstopijo gg.: Fr. Ōrnagoj, dr. Ernest Dereani, Gregor Einspieler, Luka Svetec. — V odboru pa še ostanejo gg. And. Senekovič, Aleks. Hudovernik, dr. Ivan Merhar, Fr. Pahernik, dr. Janko Šleibinger, dr. Ivan Tavčar, Ivan Vrhovnik, dr. Gregor Žerjav.

²⁾ V nadzorništvu so bili gg.: dr. Fr. Ilešič, dr. Ferdo Müller, Matija Prosekar, dr. Vladimir Ravnihar Miloš Stibler.

³⁾ V razsodništvu so bili gg.: dr. Vinko Hudec, Jak. Kogej, Karol Šavnik, dr. Fr. Tekavčič, dr. Karol Triller.

D o s t a v e k: Odbod iz Ljubljane z jutranjim vlakom 6:48, iz Kranja 7:49. Takej po prihodu v Trzišč polože skupščinarji venec na gomilo pokojnega mecena Polaka. — Obed bo pripravljen v gostilni g. Mateja Lončarja št. 143, ge. Fraučiške Perne št. 99 in g. Jos. Šterna št. 116 ter v drugih narodnih gostilnah. Kdor hoče, da dobi tu pripravljen

kar svetujem vsakomur, če hoče izhajati kaj prida, je, da pozabi svoj materinski jezik. Le redkoma čuješ tu med tujci slovensko govorico. Smo še vedno pohlevne ovce mi Slovenci. Komaj da si kdo zapne vsaj polovico zlatega ovratnika, pa že ne zna več govorice svoje matere. Od nas, seveda, od jdomače inteligence zahtevajo, da bodimo povsod — tudi v tem — vzorni. Kjer je največja nevarnost, tam stoj slov. učitelj; kjer bo količkaj boljši košček kruha — ga že čaka kdo drugi. Zdravi, gospodje poveljniki!

„Gspud, kua pa mahaja?“ me posvari postrešček, zakaj ustavljam sem se bil in zares mahal pozdrav poveljnikom, ki nas samo izrabljajo in bi nas, ko bi se jim le dali. Molče sem se opravičil ter stopil naglo v bufet na čašo — limonado, potem pa na vlak, ki me je v nekaj minutah vrgel na kameniti Ribjek pod Preserjem. Tam sem dobil tovariša G. K. silno slabe volje. Tarnal je, da mora ostati doma med počitnicami, ker mu je suša vse pobrala, celo humor!

D o b r a v e c.

o b e d, naj se oglasi do 4. septembra pri navedenih gostilničarjih ali pri podružnici „Družbe sv. Cirila in Metoda“ v Trzišču.

Položaj našega stanu in pota naraščaja.

Referiral na zborovanju učiteljskih abiturientov 17. julija t. l. v Ljubljani učitelj Ivan Dimnik.

(Konec.)

Socialno delo učiteljstva.

Na podlagi vseh dosedanjih izvajanj, ki jih danes zaradi pičlosti časa nisem mogel obširneje obravnavati, se mi je pečati širše le še z eno točko — to je s socialnim delom našega stanu.

Že pri našem organizovanju sem omenil to vprašanje v organizatoričnem smislu, vendar se mi zdi potrebno, da obravnavam tudi nekaj načelnih točk tega vprašanja.

Dosedaj je bila navada, da so si socialno delo osvajale političke stranke v svrhu ohranjanja in pridobivanja političke moči.

Da je pri tem mnogo trpela ideja sama in napredek kulturnega delovanja, to se posebi razume; saj to kulturno delo ni bilo odkritosrčno in je imelo svoje postranske namene — ne v kulturni povzdigi ljudstva, temveč v političkem strankarstvu.

Resnica je, da postane političko delo lahko tudi kulturno delo; toda današnje razmere nas uče, da pri nas političko delo še dolgo ne bo kulturno in nam bo potreba še mnogo borb in žrtv, preden to tako postane. Postati pa mora — če odkritosrčno upamo na resnični eksistenčni obstoj naroda.

S tem sem pa že podal glavno načelo našega socialnega dela, namreč, da mora biti naše socialno delo narodno.

Skoro smo upali, da se bo rešilo socialno delo izpod izkoriščanja političkih strank. Menili smo, da postane skoro kmalu socialno delo o našem narodu resnično narodno in da se prične gojiti z odkritosrčnostjo in požrtvovalnostjo kot edinim smotrom, kulturno povzdigniti narod.

Močna kulturna struja dijaštva nam je obetala, da zanese temelje kulturnemu delu med ljudsko maso, in resnično smo se veselili narodno socialnega dela dijaštva, zakaj obetalo nam je mnogo nesebičnega narodnega sadu.

Toda gibanje teh nar.-soc. delavcev je danes močno poglelo, in ostajata nam zopet v prvih vrstah socialnega dela v narodu dva stanova, ki sta učiteljski in duhovski.

Na eni strani vidimo torej stan socialnih delavcev, ki je dobro organizovan na podlagi političke stranke, na drugi strani učiteljski stan, neorganizovan v socialnem delu, ker se je preveč zanašal v tem oziru na pomoč političkih strank.

Socialno delo prvega stanu se odločno nagiblje v političko stranko in zasleduje poleg strankarsko političkih, kozmopolitiških tendenc še versko internacionalne smotre s pomočjo soc. dela; na drugi strani se je tudi tendenca našega stanovskega socialnega dela izpremenila v političko strankarsko, namesto da bi se te ogibala in ostajala čisto narodno kulturna.

Vojašnica.

Zašli so v temne koridore vojašnice, katerih vlažen vzduh in nemi špalir Mannlichark so nam mahoma ustavili korak. Začutili smo neznosno pezo v nogah, in v sree je stopila bojazen kot pred nečim velikim, neznanim. Brez konca so se vili pred nami koridorji, ki nas imajo povesti v nov svet. Liki mrtvašnica se nam je zazdelo to ogromno mračno poslopje. Tu, kjer so se nekaj vršila hrupna pirovanja mogočnih grofov v razkošno opremljenih, od stotin luči razsvetljenih dvorah, kjer je blišč srebra in zlata jemal pogled na dolge vrste portretov slavnih dedov, tu, kjer je šumela svila sanjavih grajskih dev, so sedaj le uguljene stene, sirovi obrazi in znaki oborožene sile.

Kolagoma smo se zavedli svojega položaja, in besede, ki so nam prej zamrle na ustnicah, so postale glasnejše. Dolgo so odmevali naši koraki po koridorjih, preden smo dospeli v kraj svojega bodočega bivanja. Predobro ga pač pozna vsak, komur ga je usoda namenila, in ne zabi ga nikdar.

Socialno delo ni eno in isto, če se vrši na tem ali onem programu; ono ni pravo, če zasleduje tendenciozne smotre. In posebno socialno delo, ki pod izrečnim poudarkom ni samemu sebi namen, namreč kulturni povzdigi ljudstva, ni narodu v korist, temveč čisto v škodo.

Socialno delo sme biti edino sredstvo za kulturno povzdigo naroda, zato se pa tudi odločno izrekamo zoper socialno delo duhovščine.

Da je socialno delo duhovščine resnično internacionalno in da ima svojo tendenco v klerikalizmu, to nam izpričuje dejstvo, da je bilo socialno delo duhovščini diktirano iz Rima od papeža.

Papež Leon XIII. je prvi izdal na vso duhovščino geslo: Vun iz zakristij med ljudstvo!

In kot posledica tega dela je pričelo kiliti tudi pri nas socialno delo duhovščine, ki je zasledovalo strankarske namene in ki je trdno organizirano na podlagi kozmopolitiškega klerikalizma.

Da je to socialno delo le slepilo narodu, tega ni potreba posebe poudarjati, in čisto ga še v večjo prevaro dajo voditi po posvetnjakih, a je faktično vodstvo v rokah duhovščine.

Že pred časom se je spoznavalo ta nezdravi pojav za naš mali narod, toda postavljalo se mu je protiutež vedno le na političkem polju in poudarjalo se ga je le pri političkih stremljenjih.

Tako je že l. 1895. govoril g. Luka Svetec na shodu zaupnih mož „Nar. str.“ na Kranjskem sledeče: „Obžalujem in gotovo vsi obžalujemo, da se je zlasti pri nas na Kranjskem zapustil narodni program, da se je osnoval nek drug program; saj Vam naravnost rečem: program katoliškega shoda, katerega mi ne moremo povsem potrditi, kajti ta program nima v sebi narodnostnega načela, — narodnost temu programu ni smoter in to je čisto naravno! Ta program bi imel biti in tudi je verski program. V verskem programu pa, gospoda moja! že samo na sebi ne more biti narodnostno vprašanje na prvem mestu in tudi ni —“

Ali ne veljajo iste besede tudi za socialno delo, diktirano iz Rima?

Da, saj nam to čisto odkrito prizna katoliški teolog dr. Ušeničnik v svoji „Sociologiji“, ki govori o socialnem delu duhovščine, kjer pravi: „Ako torej duhovnik ne more dobiti mladine drugod in drugače ter osnuje izobraževalno društvo ali društvo za abstinenco ali tudi telovadni odsek, ima lahko torej v prvi vrsti religiozne in nračne smotre in torej vrši po teh družstvih svoje prvo in pravo pastirsko zvanje. In ali ni dolžan to delati, če druga sredstva odpovedo? —“

Iz teh besedi se torej lahko jasno razvidi, da ni socialnemu delu duhovščine smoter kulturna povzdiga naroda, temveč da mu je podlaga religiozna tendenca s prikritim vzajemem premoči duhovske aristokracije, hierarhije, z osnovnim temeljem — klerikalizmom.

Pravo narodno socialno delo ima namen povzdigniti tudi materialne interese ljudstva, t. j. naroda; papež Pij X. pa pravi

In sedaj se je začelo življenje, da, življenje! Vesela pesem je zaorila čez mesto, da so se šetaleci na ulici nehote ozrli na neumita, polzastra okna starinskega poslopja. Razposajene šale so se menjavale z dogodki iz življenja, dijaška leta so stopila z vso svojo pestrostjo spet v zavest; a pritajene žalosti in prevladujočega gnusa ni bilo mogoče udušiti, rasla sta od dne do dne.

Imeli smo pa tovariša, ki je in ni bil med nami. Telo je bilo pri nas, a njegove oči so silile v dalje in mislim ni bilo mej. Ko je bila naša pesem najbolj vesela in so v nji za hip onemela nevesela čustva, so njegove oči mrko strmele v kako točko. Le časih so se zasvetile v čudnem blesku; tedaj pa njegovim besedam ni hotelo biti konca. Pripovedoval nam je o svoji domovini, o njenih večnih gorah in o neuteljivem koprnenju po njih; trenutno je vzdrgetal, stisnil ustnice, oči so vzplamtele še silneje in nadaljeval je o Kristu, o njegovem veličastnem nauku ljubezni, o njega smelem glasitelju iz Jasne Poljane. ter končal z Gorkega drznimi himnami na svobodo.

Hipnotizirale so nas njegove misli, zakaj

v svoji okrožnici, izdani 11. junija 1905, l., sledeče: „Velika nevarnost je, da se duhovniki preveč zavzamejo za materialne interese ljudstva in zanemarijo važnejše dolžnosti svojega svetega zvanja.“

Z drugimi besedami je to rečeno, da se duhovnik ne sme resnično zavzeti za interese naroda, temveč le navidezno; on ne sme resnično reševati socialnega vprašanja, temveč le navidezno.

Svoj socialni program širi duhovščina na podlagi raznih organizacij, ki so: Marijine družbe, izobraževalna društva, telovadni odseki, družbe treznosti, abstinencijski odseki, tiskovna društva itd., itd. Širi ga s pomočjo političkega dela in političke organizacije in zajeda se z njim celo v delavska strokovna društva, v kmetijske zveze in vse panoge gospodarskih organizacij.

Iz vseh teh organizacij izjeda narodnostno načelo in jih povečini tudi odtuje njih pravemu smotru — kulturni povzdigi naroda.

Koncentruje jih edinole v svrhu pridobivanja političke moči cerkveni hierarhiji, ki se porazdeljuje po narodih z vrhovnim poveljstvom političkih strank z isto nenarodno tendenco.

Proti sedanjemu nenarodnemu socialnemu delu je postaviti narodno socialno delo!

In edini stan, ki je po svoji naravni organizaciji v stanu to izvesti, je učiteljski stan.

Učiteljstvo lahko osvoji socialno delo izpod robstva političkih strank in ga posveti njega pravemu namenu: kulturni povzdigi naroda.

Z vso opravičenostjo torej zahteva lahko narodno-socialno delo tudi zase in poudarja emancipacijo našega stanovskega dela v tem oziru.

Zatorej se moramo danes tu glasno izreči za popolnoma samostojno organizovano narodno-socialno delo učiteljskega stanu in nam je takoj začeti vzgojevati v tem duhu naš naraščaj — bodoče narodno-socialne delavce!

(Resolucije, ki jih je zbor sprejel, smo priobčili v poročilu o zborovanju.)

Kako je s petletnicami na Goriškem.

Odgovor tov. Josipa Štreklja je zadovoljil mene, kolikor tudi — to vsaj upam — ostalo goriško učiteljstvo. Sedaj namreč vemo, kje se nahaja zadeva glede petletin in upamo s tovarišem Štrekljem vred ugodne rešitve.

Ne ugaja pa mi, kar piše tov. Š. koncem dopisa, namreč:

„Na apostrofiranje delovanja učiteljskih zastopnikov pa v tej zadevi ne morem odgovoriti“. Ako bi tov. Š. ne bil zastopnik učiteljstva, sem uverjen, da bi ne bil zapisal teh besed.

Da se razumemo! Na koga naj se učiteljstvo obrne v spornih zadevah, če ne v prvi vrsti na svoje zastopnike v okrajnih šolskih svetih! Saj taka zadeva je tudi ta glede štetja petletin! Kdo naj se zgane v takih slučajih v okrajnem šolskem svetu; morda zastopnika deželnega odbora ali pa celo zastopnik cerkve?

silna je moč prepričevalne besede. Ko smo se predramili, smo se spogledali — v ječi.

To se je premenilo v variantah parkrat in vedno svetleje so bile njegove oči in ognjevitejšje njegove besede.

Zla slutnja se je vtihotapila v naše duše, in dasi ni bila nikdar izgovorjena, je bila vendar vsakomur izmed nas napisana na obrazu. Misel, da bi postala slutnja dejanje, se je povrnila tolikokrat, kolikorkrat je bila zavržena.

Ko nas je nekoč spet omamil z drznim poletom svojih misli in s plamenečimi besedami, smo kmalu nato pohiteli na dvorišče k povelju. Vsi smo že bili navzoči razen njega. Čakali smo ga nestrpno v strahu pred častnikom, a njega ni bilo od nikoder. Prišel je častnik, nas preštel ter vprašal, kdo manjka. Vzrok njegovih besedi se je pomešal lahki pok pod streho vojašnice. Kri je vzvalovila v nas, udarila v senca in zobje so se zagrizli v ustnice. Zla slutnja se je uresničila — tovariša je objela noč.

Č.

Ne mislim in tudi nimam najmanjšega namena s tem komu kaj predbacivati, najmanj pa tov. Š., ki ga pozna učiteljski in ostali svet kot vneta borilec učiteljskih teženj, samo naglašati moram, da mi gori citirane besede ne ugajajo, še posebno zato ne, ker prihajajo iz ust učiteljskega zastopnika.

Naj trdi kdo, kar hoče, gotovo pa je, da je sveta dolžnost učiti zastopnikov paziti na to, da se učiteljstvu ne kratijo njegove pravice, da se v našem slučaju ne izpreminjajo petletnine v sedemletnine, kakor jih dobro označa tovariš —lj— v zadnjem „Tovarišu“. Vsak razsoden človek pa tudi razume, da neuspehov učiti zastopnikov v šol. svetih ni metati na rovaš teh slednjih, saj učiti zastopniki niso vsemogočni in izid glasovanja v okr. šol. svetih še ne zavisi od načina njih prizadevanja in glasovanja.

Pravi pravi tov. —lj—, da nas neznosna draginja tako tlačí, da ne moremo več dihati. Da se ta ublaži, izkušajmo doseči to, kar je ravnokar doseglo učiteljstvo v gradiščanskem okraju, namreč draginjsko doklado in to, kar je doseglo učiteljstvo v tolminskem okraju glede petletnin. Na učiteljstvu je, a še posebej na njegovih zastopnikih, da se naše želje uresničijo!

Sklepam z besedami tov. —lj—, ki piše v zadnjem „Učiteljskem Tovarišu“: „Zastopniki učiteljstva v okrajnih šolskih svetih, zge-nite se! Kaj ne slišite kruljenja železcev?“ Y.

Kmetijski tečaj na Grmu.

Devetnajsto stoletje si je pridobilo ime veka pare in elektricitete; dvajsetemu, v katerem živimo, so nadeli že nebroj imen, toda opravičeno menim, da mu pripada med drugim ime stoletja reforme, veka kulture in napredka. Vse je v preosnovi, človeški duh prodira vedno zmagovitejšje v vsa čuda narave. Stari nazori se umikajo novim, povsod samo vrvenje. Naravno je, da je ta vrtenec pograbil tudi šolstvo. Vedno glasnejši je klic po reformi srednjih in višjih šol, toda še bolj pe-reče je vprašanje po preustroju ljudskega šolstva.

Mladina hodi res po 6 do 8 let v šolo, toda to ne zadošča. Premlada zapušča šolo ter se podaja v brezobzirni boj za obstanek.

V najlepših letih življenja stoji osamljena na križpotju svojega delovanja. Nad njo ne bdi več skrbno oko učitelja-vzgojevalca, za opomine staršev, za vzvišene verske resnice se ne briga. Ideal ji je le svoboda v dejanju, nemoralna in pa „šiba božja“ našega naroda — pijančevanje.

Kako se postavlja z gorečo svalčico in litrom, to se ji zdi nobel. Ponočevanje, t. j. —ideal. Ni čuda, da gledamo potem take pokveke z upadlimi prsi, vdrtimi očmi, nestalnega pogleda, ki imajo šele nastopiti resno pot življenja.

Ne trdim, da je povsod in vse tako, toda gotovo je, da je le premnogo tega.

Kaj naj imata narod in država od teh rev! Narod propada, gine, državi se polnijo jebe, bolnišnice in blaznice.

Zato mora vsakdo z veseljem pozdraviti idejo, šoli odrastlo mladino pritegniti zopet v šolo. Seveda pojde to težko v začetku, nikakor ne bo pot posejana z rožicami, toda prirojeni idealizem, ki tli v naših sreih, naj premaga tudi to. S tem, da rešimo mladino pred pogubnimi vplivi družine in sedanjega tako razburkanega javnega življenja, si postavimo najlepši spomenik. Kameniti stebri, kovinasti kipi v proslavo slavnih mož bodo razpadli, toda spomin na učitelja-trpina, ki bo pomagal rešiti nado naroda, bo večni.

Čas je, da se povrнем k stvari!

O. kr. ministrstvo za nauk in bogoslužje je sporazumno z ministrstvom za poljedelstvo omogočilo kmetijski tečaj za učiteljstvo, ki se je vršil na Grmu pri Novem mestu od 17. julija do 19. avgusta t. l.

Tečajev namen je bil, usposobiti učitelje, da bi vodili kmetijske nadaljevalne tečaje v zvezi z ljudskimi šolami, ki se imajo sčasoma ustanoviti. V te bi hodila mladina od 15. do 18. leta, t. j. ravno v dobi, ko je najbolj izpostavljena škodljivim vplivom svoje okolice.

Tečaja se je ves čas udeleževalo 27 kolegov, 20 Kranjcev, 7 Goričanov. Pouk je obsegal sadjarstvo, vinogradništvo, kletarstvo, posebno in specialno poljedelstvo, mlekarstvo, gospodarstvo, gozdarstvo, živinorejstvo,

živinorejo, čebelorejo, perutninarstvo, pedagoško predavanje, življenje in pridelovanje rastlin, zakonodajstvo.

Teorije je bilo 140 ur, praktičnih vaj 90 ur.

Predavali so strokovni učitelji zavoda in ravnatelj Rohrmann. Pedagoška predavanja je imel deželni sadjarski nadzornik M. Humek, gozdarstvo je predaval gozdni komisar Urbas, veterinarstvo živinozdravnik Skale in zakonodajstvo z ozirom na kmetijstvo deželni svetnik dr. Volčič.

Vsem imenovanim gospodom, kakor tudi strokov. učiteljem Zdolsku, Planišku in ing. Vedroju kakor tudi pristavu Lapajnetu izrekam imenom udeležencev tečaja najpresrečnejšo zahvalo za trud in vneto, s katero so se zavzeli za predmete, da so nam podali najboljše, kar jim je bilo mogoče.

Vsa zadeva je šele v povojih, tečaj je bil šele drugi na Slovenskem, zato ne moremo zahtevati še kaj popolnega, toda z delom do z m a g e — to nam bo di geslo! Saj je povsod treba premnogo poizkusov in razmišljanj, preden se ustvari trdna podlaga bodočnosti.

Bili smo na Grmu od vseh vetrov, najrazličnejših mišljenj, toda skupno bivanje pod gostoljubno streho grmske šole, kjer se je spoštovana gospa ravnateljica trudila z vodstvom kuhinje ustreči našim želodcem, obče-vanje s prijaznimi gg. ravnateljem, strokov. učiteljstvom in g. kolegom pristavom, ki so nam na vse načine izkušali olepšati, prijetno napraviti internatsko življenje, nas je kmalu združilo.

Semtertja je zavalovalo kaj med nami, mnenja so se križala, pa je kmalu vesela pesem, splošna prizanesljivost naredila mir in slovo. To je tudi edino prav. Tako je bil omogočen ugoden uspeh tečaja.

Ne morem si kaj, da bi ne izrekel zahvale tudi g. vinarskemu nadzorniku Skalicemu, ki nam je razkazal državno trtnico ter nas z izborno vinsko kapljo v državni kleti prepričal, kaj lahko doseže umni kletar z modernim kletarstvom tudi z relativno slabšim sadom božansko opevanega trsa.

Preden sklenem, omenim še izletov. Nepretirano bivanje na enem kraju za več časa človeka nekam duševno utruja, toda temu se kmalu odpomore. Tako so tudi nam olepšali, osladili življenje z izleti.

Krasna sta bila izleta v Toplice in v Pleterje, kjer so nam vljudni očetje kartuziani razkazali svoj obširni samostan, posebno pa svoje vzorne špalirje ob samostanskem obzidju. To je res nekaj posebnega. Stavba naredi na človeka z uredbo svojo nek majestetično — bajnostni vtisk. Toda tuli telo so nam z izborno postrežbo temeljito pokrepčali. Hvala jim presrečna!

Ravnatoko so nam usmiljeni bratje v Kandiji z veliko vljudnostjo razkazali moško bolnišnico. Razni poizkusi z elektriko in Röntgenovimi žarki so nas prepričali o izborni uredbi te bolnišnice, ki bi bila v kras in ponos celo velikim svetovnim mestom.

S tem sem izžepal, kar sem imel na srcu. Ako sem kaj nehote izpregledal, naj mi prizadeti blagohotno oprost, ker ni namenoma.

Vsem tovarišem, s katerimi sem prebil tako lepe dneve, kličem:

Bog vas živi! Le krepko dalje po za-črtani poti! Ne obupujmo nad morebitnimi trenutnimi neuspehi. Temelj imamo zdaj, zato čvrsto na delo za povzdigo stanu, ki je jedro naroda, steber države, dika in ponos človeštva!

Poklicanim faktorjem pa: Le prirežite take tečaje, da bo šolstvo kmalu imelo od teh tak uspeh, kakor je že viden v mnogih deželah.

A M.

Dalmatinsko učiteljstvo pred pasivno resistenco.

Dne 28. avgusta se je vršilo v Splitu zborovanje dalmatinskega učiteljstva, na katerem se je združilo vse učiteljstvo, ki je bilo dotle ločeno v dveh društvih. Zborovanje se je bavilo v prvi vrsti z neznosnim gmotnim položajem učiteljstva. Posamezni govorniki so govorili za pasivno resistenco, končno so le zmagali zmernejši elementi, ki so predlagali, da naj se za sedaj ne uporabi to sredstvo, ker je vendar pričakovati, da bodo odločilni faktorji vedeli, kaj jim je storiti. Sklenili so na to, da predložijo spomenico dež. zboru.

Komu služijo Slomškarji?

Temu vprašanju odgovarja „Zarja“ z dne 7. t. m. tako-le:

Danes se shajajo učitelji Slomškarji, večina junaki, ki so vstopili v klerikalni tabor enostavno zato, ker piha v deželi kler. veter in ker je v današnjih razmerah klerikalno „prepričanje“ želedeu bolj koristno kakor kakšno drugo. Položaj učiteljev pač ni sijajen in beda je hud bič; s čisto človeškega stališča je torej že umevno, da marsikdo rajši vkloni svoj tilnik, kakor da bi stradal brez konca in kraja. Odo-bravati se zaradi tega še nikakor ne more, kar se razume. Če bi bilo učiteljstvo složno in bi znalo tudi složno nastopati, bi moralo doseči svoje pravice po ravni poti, ne da bi bilo treba prodajati duše. Ali marsikateri učitelj, ki se je zapisal klerikalcem, niti ne misli in ne ve, komu da služi in kakšne namere da imajo klerikalci s šolo. Naj jim torej povemo, kako pišejo merodajni klerikalci o šolstvu:

„Skoraj v vseh državah so novejšje določbe o šolstvu in zlasti o veronauku storjene pod vplivom sedanjega časovnega gibanja, t. j. velikankega naskoka na krščansko vero. Dočim so prej država, cerkev in občina složno sodelovale, da bi vzgojile versko in pravstveno mladino, je pod vplivom političnih strank stoječe zakonodajstvo izkušalo polagoma odvzeti cerkvi od Boga jim dani vpliv (!) in vzgojiti rod, ki se ne da več voditi od božjega strahu in izpolnjevanja božjih zapovedi, temveč od stremljenja po prekuaciji na državnem in cerkvenem področju. Z odpadom od vere je pripravljena socialni d-mokraciji pot. Brez krepkega sodelovanja cerkve v ljudski šoli pa ni nobenega sredstva za uspešen boj zoper brezverstvo in prekucenjsko gibanje. Kar moramo torej zahtevati od ljudske šole, je to, da se vrne cerkvenim organom sonadzorstvo nad ljudsko šolo (ali kapirate?!), da se veronauk neomejeno prepusti organom cerkve (od nje poklicanim duhovnikom in učiteljem), ter da se povrne cerkvi merodajni vpliv na nastavljanje, disciplino in odpuščanje ljudskošolskih učiteljev.“

Tako lahko citate na strani 602, zvezek IV. „Staatslexikon“, unter Mitwirkung von Fachmännern herausgegeben im Auftrag der Görres-Gesellschaft zur Pflege der Wissenschaft im katholischen Deutschland. ... Bilo bi prežalostno, če bi bilo treba učiteljem šele komentirati, kaj pomenijo te lepe besede. Nekoč je že bilo tako, da je bil učitelj v šoli fajmoštrov hlapec in da je bila farovška kuharica predpostavljena nadučitelju. Slomškarjem priporočamo, naj prečitajo ta klerikalni program in če ga prebavijo, dober tek!

Prošnja do blagih src!

Trg Mokronog je zadela grozovita nesreča. Požar je v soboto, 19. avgusta, v Mokronogu ljuto razsajal ter spravil v par urah skoraj cel trg v pepel. Zgorela so stanovanjska poslopja, hlevi, kozelci, živina, obleka, krma, žito, denar in poljedelska orodja.

Beda je nepopisna!

Prosimo torej vsa blaga srca, da pri-skočijo obupanim siromakom blagohotno na pomoč, da se vsaj za prvi trenotek osuše solze onim, ki z obupom zro v pepel svojih uničenih domovanj. Vsak dar, bodisi v ob-leki, denarju, žitu ali hrani, dobi hvaležna srca obupanih pogorelcev.

Pošiljajte hvaležno sprejema:

„Odbor za podpore potrebne pogorelce v Mokronogu“.

Za odbor:

Josip Tekavčič m. p., sodni predstojnik; Fran Arh m. p., davčni predstojnik; Ivan Hutter m. p., sodnik; Hinko Bukowicz m. p., župnik; Ivan Pirnat m. p., nadučitelj; Josip Tratar m. p., učitelj; Peter Strel m. p., trgovec; Ivan Zihertl m. p., trgovec.

Srednješolski vestnik.

** Osebnosti. Deželni šolski nad-zornik Peter Končnik je imenovan dvornim svetnikom. — Ivan Markošek, katehet na mariborski meščanski šoli, je imenovan za vero učitelja na drž. realki v Mariboru. — Za-časni učitelj na mariborski državni gimnaziji dr. E. Dolinšek je imenovan profesorjem dr-žavne gimnazije v Gorici. Kot novonastavljena profesorja na državni realki v Mariboru pri-deta profesorja dr. Walter Egg iz Toplice na Češkem in Franc Pacher iz Ljubljane. Za pro-vizoričnega učitelja na mariborsko gimnazijo pride dr. Oton Leitgeb, učitelj Franc Jožefove realke na Dunaju. Gimnazijski profesor dr. I.

Pregelj, ki je prestavljen iz Pazina na idrijsko realko, je postal definitiven. — Prof. Karel Schrautner z ljubljanske realke je imenovan za ravnatelja na učiteljsko v Celovcu. — Ljub-ljanski magistrat je imenoval, sporazumno z naučnim ministrstvom bivšega suplenta na mestnem dekiškem liceju Josipa Berceta za pravega učitelja na omenjenem zavodu. — Provizorični učitelj dr. Martin Gornjanc v Ljubljani je imenovan za pravega učitelja na državni gimnaziji v Novem mestu. — Cesar je z najvišjim odlokom z dne 26. avgusta t. l. podelil deželnemu šolskemu nadzorniku v Trstu Franu Matejčiču red železne krone III. reda.

Književnost in umetnost.

Zbirka najlepših slovenskih pesmi. Založil Rihard Drischel, Ljubljana, Kongresni trg. Cena K 3-60. — Vsebinska: V. Parma: „Mladi vojak“, „Skov vas“, Jaki A.: „Našim rojakom“, „Pozdrav z Dolenjske“, „Pozdrav z Bleda“, „Regiment po cesti gre“, Parma V.: „Triglavske rože“, Rožanc M.: „Moje sanje“, Parma V.: „Zora vstaja“ iz „Rokovnjači“, „Ptička“ iz „Legionari“. — To zbirko pri-poročamo ljubilec lahke godbe.

Bericht über einen nördlichen Fund-ort zweier südlichen Crepis-Arten. Von Oberlehrer Rajko Justin (Dorn bei St. Peter in Krain). — Ta razprava, ki je izšla kot ponatisk iz strokovnega lista „Österrei-chische botanische Zeitschrift“, izvaja doka-zuje, kako odličien strokovnjak v botaniki je naš tovariš Justin. Delo služi v čast njemu in stanu.

Obrambni vestnik.

* Brbljavica. „Slovenec“ je v svoji 203. številki z dne 5. t. m. vzel pod drobnogled naš članek iz zadnje številke imenovan „Slom-skova Zveza“. — Nabrljal se je zopet prav pošteno, napisal in natresal je besed, da se dela kar črno pred očmi — sami kozji bobki! „Ganglijski otrobi“ so „Slovenec“ zadušili pamet, sedaj pa vrtoglavi okrog svoje osi, ka-kor da ima črva v možganih. Mi se „repen-čimo, spakujemo in norčujemo“, on prezira naše „otročarije in zlobne napade“ ter naše „običaje pecestih pobalinov“ — vendar mu kar sape zmanjkuje, ko siplje na nas zabav-ljice, ker ne more nič stvarnega odgovoriti! Kakršen je cigan sam, taki — misli — so vsi drugi ljudje! Prešič brba po blatu pa misli, da ima vsak nos rad umazano korito. „Zakon vztrajnosti“ — kakor si ga razlaga njegov tehniški slovar — mu tako velevala. Da se zopet čoha ob „Učit. tiskarno“, to se raz-ume samo ob sebi. Hvala mu za neplačano reklamo! Tako bi bili s to brbljavico gotovi, da si ni zopet izposodil kratkih nog laži. Kakor si ne moremo misliti dehorja brez smrada, tako ne „Slovenca“ brez laži. Tamkaj stoji zapisano: Kako je „Zaveza“ kot taka verna, to najbolj dokazuje pisava njenih listov in listov, ki jih zalaga ter tiska „Učit. tis-karna“ in ki jih generalštab liberalnega učiteljskega urejuje, kakor n. pr. „Naša Bodoč-nost“. Ta list je v svoji zadnji številki pred šoli odrastlo mladino, za katero je namenjen, slavil budistovski paganstvo, učil, da se je člo-vek razvil iz živalstva in poveljuje protestan-tizem, smramoteč pri tem katoliško Cerkev. Ko smo mi kroge, ki za tem listom stojijo, zaradi tega prišli, so molčali in molčijo še danes, molči tudi sicer zelo zgovorni „Učiteljski To-variš“. Ampak gospodom povemo, da tista stvar za nas še ni končana in da se bo o svo-jem času o tem odločno in nedvoumno izpre-govorila tehtna beseda. „Tovariš“ naj se zato ne prikriva s figovim peresom svoje velike „pobožnosti“ in „vernosti“. — Ni sicer naša naloga, da bi zagovarjali ali opravičevali pisavo „Naše Bodočnosti“, vendar lahko rečemo, da je čisto navadna in gola laž, kar piše „Slo-venec“ o imenovanem listu. Skrbno smo ga pregledali, a nič tega nismo dobili v listu, kar hoče imeti „Slovenec“. List piše o krepitvi mladine, o narodnosti, o potovanju po Tirol-skem, o telovadbi, o novem veku, o postanku govora, o tekmovalni vrsti v Turinu, o zadnjih sokolskih priredbah, ima običajni listek ter objavlja tudi zgodovinski spis o Buddhi in njegovem nauku. Nikjer besedice o s r a m o t e n j u k a t o l i š k e c e r k v e! To si je „Slovenec“ izmislil s tisto lahkoto, kakor je Terseglav obesil talar na klin. Spis o Buddhi obravnava zgodovinsko snov, saj jo je že Terseglav sam obravnaval v klerikalnem Ušeničnikovem „Času“. Ako beremo v šolskih knjigah o Lutru, Mohamedu, Husu, Kalvinu, smemo brati v časopisu o Buddhi. Resnica je, da je Buddha živel pred Kristom, kakor je res, da po Kristu še ni bilo večjih hinavcev, farizejev in lažnivcev, nego se zbirajo danes okrog „Slovenca“. — Zato se pa njegove grožnje o „odločno in nedvoumno izgovorjeni tehtni besedi“ nič ne bojimo, zato nam tudi ni treba prikrivanja „s figovim peresom“, pač pa bi treba „Slovenec“ najmanj vagon ruh, če hoče svojim ljudem prikriti tisto nagusno nagoto, ki jo v pohujšanje vseh poštenih ljudi odkrivajo njihova umazana dejanja!

* Lastna hvala — čena mala! „Slo-venec“ se v svoji 201. številki z dne 2. t. m. na vso moč hvali, kaj so ljudje njegove